

Do Sahare

Rajski vrt u Tozeuru

Skok sa dine

Stara ekipa opet je na okupu. Za razliku od prošlogodišnje azijske avanture kada smo kretali iz Varaždina, ovaj puta sam ja gost u Tiroli. U Harley-baru u Innsbrucku dogovaramo plan puta. Cilj je Sahara, najveća pustinja na svijetu

VOZI, SNIMA I PIŠE: **DARKO LABAŠ**

Sa nama će i Renata, Georgova suvozačica. Slijedećeg jutra krećemo iz Steinach am Brenner, gdje Georg stanuje. Na austrijskoj strani prijevoja Brenner tankamo, jer je benzin mnogo jeftiniji nego u Italiji. Tu su Georgovi i Martinovi prijatelji koji nam žele ugodno putovanje. Nakon prelaska granice ulazimo na autostradu jer bi trebalo previše vremena da cijelu Italiju prodemo običnim cestama, koje mnogo više volimo nego autoceste. Prolazimo pored Bolzana, Verone, Modene i Bologne, te stižemo u živopisnu pokrajinu Toscanu. Autostrada vijuga kroz planinski masiv Apenina. Prolazimo bezbrojnim tunelima, a kod Firenze izlazimo na običnu cestu. Autostrade su u Italiji vrlo skupe, a cesta do Siene je isto tako dobra. Prije Grosseta zaustavljamo se radi kave i sendviča. Nedjeljno je poslijepodne, vrijeme je krasno, a prometa gotovo i nema, tako da uživamo u vožnji. Uskoro smo na obali Tirenskog mora. Nakratko se zaustavljamo u gradu Civitavecchia, te uz more nastavljamo prema Rimu. Tražimo Prima Portu, mjesto nadomak glavnog grada Italije, te od prije poznati nam kamp Tiber na obali istoimene rijeke. Već je kasno, a nakon današnjih 800 kilometara više nemamo volje izlaziti iz kampa. Ionako je tu dobar restoran. Tu upoznajemo Kanadanina na starijoj Yamaha XJ 750

na putu prema Istočnoj Aziji. Novinar je i ima dovoljno vremena, za razliku od nas koji smo uvijek u žurbi. Sutradan odlazimo prema centru grada. Razgledavamo Andeosku tvrđavu na obali Tibera. Nešto dalje je i državnica Vatikan, ali u njoj mjesta za parkiranje, čak niti za naše motocikle, nema, tako da parkiramo izvan zidina Vatikana. Penjemo se na kupolu crkve Svetog Petra s pogledom na istoimeni trg i na cijeli Rim. Posjećujemo i antički dio Rima, Colosseum i Forum Romanum.

Nakon što smo u kampu spakirali naše stvari, tražimo cestu prema Latini. Nije ju baš bilo lagano naći obzirom da nas svi putokazi upućuju na autostradu koju danas svakako želimo izbjeći. Malo lutamo pokrajinom Lazio i nije nam žao što smo promašili put, jer usput upoznajemo nekoliko tipičnih gradića. Kod Terracine ponovo izlazimo na obalu, a kod Gaete nekoliko kilometara vozimo po kiši. To je bila i jedina kiša na našem cijelom putu. Konačno imamo sreću, jer nas obično na našim putovanjima prati loše vrijeme. Uz obalu tražimo kamp. Našli smo ih mnogo, ali, naravno, svi su već zatvoreni jer je turistička sezona završila. No, tko traži, taj i nađe, tako da smo otvoreni kamp našli u mjestu Baia, malo prije Napulja. Htjeli smo proći kroz Napulj, ali to nije bilo moguće. Bila je takva gužva, da se niti motorima nismo uspjeli probiti prema centru. Radije smo se okrenuli i skrenuli na autostradu. Vozimo pored vulkana Vezuva, a nedugo zatim viso-

ko sa autostrade nazire se obala Amalfi. Stigavši u Kalabriju, najjužniju kopnenu talijansku pokrajinu, silazimo na obalu i tražimo prikladno mjesto za kupanje. Nalazimo ga u gradiću Diamante, a uz plažu je i usamljeni restoran gdje pripremaju odlična jela od plodova mora. I cijena je bila prihvatljiva, čak niža nego što bismo platili kod nas. Nešto kasnije smo u Scili, a sa utvrde visoko iznad mora pruža nam se pogled na Siciliju. Deset kilometara dalje smo u trajektnoj luci Villa san Giovanni, te se ukrcavamo na trajekt za Messinu. Sicilijanska obala nas dočekuje u olovnim oblacima, ali razloga za brigu nema, kiša neće pasti. Vrijeme u Mesinskom prolazu je gotovo uvijek takvo. Messina liči na ostale talijanske gradove, pogotovo one na jugu: kaotičan promet, vika na ulicama, automobili koji trube: Zato je ubrzo napuštamo, a kako se bliži mrak, autostradom jurimo prema Taormini na istočnoj obali. Taormina je puna turista, pa odlazimo nekoliko kilometara izvan grada, na pješčanu plažu i nalazimo restoran. Večera se pretvorila u feštu, tako da smo na kraju i ostali spavati na plaži.

Vijugavom cestom penjemo se na Etnu, najaktivniji europski vulkan. Vozimo kroz sela kroz koja je još prije godinu-dvije tekla užarena lava. Sada je Etna mirna, samo se iz najvišeg kratera vije malo dima. Cesta vodi do visine od 1986 metara, a tu je parkiralište i dalje moramo žičarom. Za 23 eura, koliko smo platili kartu, stigli smo oko 2.500 metara

Rim, Andeoska tvrđava

Pogled sa kupole crkve Svetog Petra

i natrag

U Sahari

Svadba u Nefti

Zahod na Chot-el-Jeridu

Kafić u Sahari

visoko te hodamo po ohlađenoj lavi. Još više moglo bi se terenskim autobusom te do samog vrha visokog 3269 metara pješice, ali to bi zahtijevalo previše vremena. Tako smo se spustili s Etne i to na drugu stranu, onu zapadnu. Dalje vozimo unutrašnjosti Sicilije, a tu je ona i te kako lijepa. Vozimo kroz polja kaktusa visokih i po nekoliko metara. Središte otoka je brdovito, pa prolazimo preko nekoliko prijevoja, a Etnu vidimo još dugo, dugo. Tu su tipični gradovi izgrađeni na uzvisinama, a najljepši su Sperlinga i Gangi. Ceste su dobre, uživamo u zavojima i lijepom vremenu idealnom za vožnju motorom. Iako smo na jugu Europe, nije prevruće. Pošto smo vidjeli dobar dio otoka, a već je i kasno poslijepodne, prije Palerma izlazimo na sjevernu obalu Sicilije te autostradom, koja je ovdje začudo besplatna, jurimo prema najvećem, tj. glavnom gradu otoka. Palermo je velegrad s oko milijun stanovnika, obilaznice oko grada nema, pa moramo proći kroz sam grad. Ali to nije i neki problem, nekakve prevelike gužve i nije bilo. U centar nismo ulazili jer smo navečer htjeli biti u luci Trapani. Autostrada dalje vodi uz obalu s pogledom na Isole di Femini ili Otok žena, te na zaljev Castellammare. U Trapani, grad na krajnjem zapadu Sicilije, stigli smo navečer. Kroz večernju gužvu probijamo se prema centru, te prema luci. Saznajemo da nam brod prema Tunisu kreće sutra u podne. Pokušavamo naći kamp, ali toga očito u Trapaniju nema. To je industrijski grad, pa nam ne preostaje ništa drugo nego da izvan grada nađemo mogućnost noćenja. Tako kampiramo pored vjetrenjače u jednoj maloj lučici. Sutradan u luci obavljamo carinske formalnosti, te se ukrcavamo na portugalski brod koji će nas prebaciti na sjevernu afričku obalu.

Slavimo Georgov rođendan, a predvečer nas iznenađuju nekoliko metara visoki valovi. Brod se ljulja tako da se jedva po njemu hoda, a meni od toga baš i nije najbolje. Srećom su naši motori dobro vezani. Pred tuniskom obalom more se smirilo, a kasno navečer pristajemo u luci La Goulette nedaleko tuniskog glavnog grada. Viza za Tunis nije potrebna, a carinske formalnosti traju oko dva sata. Dvina popuniti nekoliko obrazaca i sve se odvija bez problema. Vrijedi čak i naša zelena karta, tako da nije trebalo ništa platiti. Nešto prije ponoći izlazimo iz luke i zastajemo u prvom restoranu, kojih je ovdje mnogo i svi su otvoreni, iako je kasno. Osoblje ne

govori niti jedan jezik osim arapskog, pa tražimo da nam donesu za jesti bilo što, jer se ne možemo sporazumjeti. Od jutra nismo ništa jeli, restoran na brodu bio je zatvoren. Prvo stižu na stol razne salate koje smo onako gladni odmah smazali. Martin vadi knjigu o Tunisu i pokazuje nam stranicu na kojoj piše što se u toj zemlji ne smije. Pod brojem jedan stoji da stranci nizašto ne jedu salate radi raznih bakterija. Umiremo od smijeha, jer smo mi baš tu zabranjenu stvar najprije napravili. Već jedemo i namaze od patlidžana i ostalog povrća koje su nam u međuvremenu donijeli. Sve to nam je odlično prijalo, baš kao i kruh koji je ovdje, kao i u ostalim arapskim zemljama, posebno dobar. Uskoro je na stolu i velika zdjela puna dagnji. Kada smo i to pojeli, nose nam još veću porciju škampa. Rekli smo da želimo nešto pojesti, ali nismo mislili na takovu gozbu. Već smo se prejeli, pa pokušavamo zaustaviti konobare. Prekasno, jer su nam već spremili i veliku porciju riba sa prilozima i raznim salatama. A nakon toga stigao je i desert, nekakav jako slatki kolač. Uz sve to popili smo i nekoliko boca Cole i Fante. Alkoholna pića su ovdje zabranjena. Razmišljali smo koliko će sve to koštati. A koštalo je malo. Sve skupa za četiri osobe platili smo 60 tuniskih dinara ili 300 kuna. Nakon ove gozbe trebalo je naći mjesto za spavanje. Prošavši pored predsjedničke palače u Carthagi stigli smo u Sidi Bou Said. Što je Hrvatskoj Opatija, to je Tunisu ovo "umjetničko" mjesto. Spavali smo jednostavno na obali, nitko nas nije uznemiravao. Ionako je u Tunisu kampiranje dozvoljeno bilo gdje. To je jedna od najsigurnijih afričkih zemalja i nismo imali gotovo nikakvih problema.

Probudili smo se u svitanje i uživali u pogledu na Tuniski zaljev i na poluotok Cap Bon. Spremili smo stvari i otišli na čaj u najpoznatiji kafić Sidi Bou Said-a. To je ujedno i zaštitni znak mjesta i može se vidjeti u svim turističkim vodičima Tunisa. Čaj je bio od mente sa dodatkom cijelih badema. Nakon toga razgledavamo Carthagu, odnosno ono što je od tog feničkog grada ostalo, nakon što su ga razorili Rimljani. Posjećujemo Antonijevo kupalište smješteno na obali mora, zatim antičko kazalište, te ostatke ulica i trgova. Odmah do ruševina stare Carthage smještena je raskošna predsjednička palača pa su svuda upozorenja da se ne smije snimati u smjeru palače, a baš prema njoj su najzanimljiviji motivi. Ali, to su bila samo upozorenja, nitko to nije nadzi-

Rim, Coloseum

Antički Rim

Scila, Kalabria

Sicilija, ovdje na plaži smo spavali

PRAZNA STRANICA

Manji krater na Etni

Gangi, unutrašnjost Sicilije

rao, tako da nije bilo problema.

Probijamo se kroz grad Tunis. Promet je gust, ali su vozači disciplinirani, što je neuobičajeno za arapske države. Prolazimo kroz centar, koji je lijepo uređen; općenito grad djeluje vrlo uredno. Putokazi su jasni, pisani arapskim pismom, ali i latinicom, pa s orijentacijom nemamo problema. Pedeset kilometara dalje se zaustavljamo radi ručka. Restoran je baraka sklepana od dasaka, a pred njom se na ražnju vrte janjci. Stolovi su prekriveni običnim papirom, a janjetinu jedemo rukama jer pribor za jelo nismo dobili. Ipak je račun bio dvostruko veći nego gozba s morskim plodovima u restoranu večeras. Još uvijek smo u sjevernom dijelu zemlje, u kojem ima dosta zelenila. Tu su maslinici, nasadi voća i povrća. U gradu Jandouba skrećemo još malo sjevernije, do jednog od više starih rimskih gradova Sjeverne Afrike. To je Bulla Regia, pa šćemo ruševinama antičkih vila i kupališta. Tu je i veliko kazalište. Ali, dosta nam je sjevera, želimo u pustinju. Cesta preko Le Kefa vodi uz alžirsku granicu. Prolazimo kroz Tajerouine, Kasserine i Ferianu. Kilometre i kilometre vozimo kroz polja kaktusa. Njihovi žuti plodovi spremni su za berbu, pa vidamo i mnogo berača, a

voće se može i kupiti uz cestu. Krajolik polako prelazi u polupustinjski. Naselja su svakih četrdeset-pedeset kilometara, a u svakom postoji i benzinska. Benzin je odlične kvalitete, ima i bezolovnog benzina, što je važno za Martina i Georga, cijena za 1 litru iznosi 0,83 dinara ili 4 kune. Ceste su isto tako dobre, zavoja nema, promet je rijedak, pa se u stvari može voziti brzo koliko god želite. Pošto je bilo vruće (ali ne i prevruće), vozili smo u majicama s kratkim rukavima te nam je odgovarao tempo od oko 130 km/h. Tako se može usput i puno toga vidjeti. Policije ima mnogo, ali nas ne diraju. Ili nam prijateljski mašu, ili nas ignoriraju kao da ne postojimo. Vjerojatno imaju nalog da ne zaustavljaju strance. Osim domaćih registarskih tablica vidamo još alžirske i libijske, a ako je tablica talijanska, za volanom je Arap koji vjerojatno radi u Italiji. Utoliko je veće moje iznenađenje kada prestizemo autobus sa zagrebačkom registracijom. To je Generalturistov bus, poslovnica Split. Mašemo jedni drugima. Uskoro smo u pravoj pustinji, stigli smo u Saharu! Predvečer smo u Gafsi, većem gradu na rubu pustinje. Pijemo čaj u kafiću u kojem su isključivo muškarci, šćemo gradom, a Renata odlazi frizerki jer nekoliko dana nije bilo prilike za pranje kose, pošto uvijek spavamo vani. Mi smo na ulici okruženi gomilom djece koja žele znati sve o nama. U trgovini kupujemo kruh i još nešto za pojediti i popiti, te kampiramo izvan grada, u pustinji. Prošle noći nismo postavljali šatore, pa su nas izbolli razni insekti. A šatore je u pustinji potrebno postaviti i zbog zmija i škorpiona.

Prolazimo kroz Metlauoni i Redeyeff, ru-

darske gradiće, gdje sam na benzinskoj okružen djetom koja idu u školu. Ne stignem odgovarati na bezbrojna pitanja (djeca znaju nekoliko riječi na engleskom), a kod kretanja dobivam jak udarac u leđa, vjerojatno su me udarili torbom. Posljedice udara osjećao sam još nekoliko sati. Izvan svih glavnih putova smo, na samoj alžirskoj granici. Ulazimo u Midas, jednu od tri brdske oaze na zapadu zemlje. Ovdje je vrijeme stalo. Na uzvisini je selo izgrađeno od blata u kojem više nitko ne živi. Nakon višednevnih kiša 1996. godine kućice više nisu bile za upotrebu, pa su stanovnici u dolini izgradili novo naselje. Ovdje gore ostao je otvoren jedan kafić i nekoliko štandova sa suvenirima za slučajne putnike. U društvu vodiča koji odlično govori njemački (a nikada nije bio izvan Tunisa niti je njemački učio u školi) obilazimo selo i kanjon dubok nekoliko desetaka metara. Vadi (rijeka u pustinji koja samo ponekad ima vode) je presušio, a posljednja kiša padala je prije tjeđan dana, tako da tu i tamo gazimo po blatu. Inače kiše padaju rijetko, nekad samo jednom u godini, a za najjače kiše voda u kanjonu dosegne visinu od čak osam metara. Kanjonom se pješke može stići i u ostale dvije oaze. Mi radije sjedamo na naše motore te smo uskoro u Temerzi, najpoznatijoj i najvećoj od sve tri brdske oaze. S uzvisine se lijepo vidi napušteno selo od blata (isto kao i u Midasu), desetine tisuća palmi, te novoizgrađeno naselje. U restoranu nam prilazi naš budući "vodič", tamnoputi domorodac koji, naravno, perfektno govori njemački. Vodi nas kanjonom kojim bismo bili stigli da smo kojim slučajem pješice krenuli iz Midasa. Uskoro smo u središtu oaze, te ne možemo vjerovati svojim očima: pred nama je rječica i pravi pravcati vodopad visok nekoliko metara. Ispod vodopada se kupaju djeca. Pitamo da li se smijemo i mi kupati. Smijemo sve, čak se smijemo i nasapunati. Navlačimo kupalice, tuširamo se ispod vodopada, peremo kosu, čak se i brijemo. Već danima nismo imali priliku za takvo što. Sve se to odvijalo pred znatiželjnom publikom. Arapi su se poredali na obali i promatrali nas znatiželjno, ali mi se nismo dali smesti. Nakon kupanja odveli su nas u kafić gdje su nam servirali pivo! Ovo

Sicilija, noćili smo pored vjetrorenjače

Trapani, Sicilija slavimo Georgov rođendan

Trapani, Sicilija - naš brod za Afriku

Na brodu za Afriku

Sidi Bou Said, naše mjesto za spavanje**Sidi Bou Said, legendarni kafic**

je jedan od malobrojnih lokala sa licencom točenja piva, s obzirom na to da se ovdje kreću stranci. Pivo je tunisko i kada je jako ohlađeno, čak nije loše. Žao nam je bilo napustiti Temerzu, ali kad-tad se mora dalje. Dajemo napojnicu našem simpatičnom crnom vodiču i deset kilometara dalje smo u Chebiki, posljednjoj od tri brdske oaze. Ostavljamo motore na parkiralištu te se stubama koje vode između palmi penjemo na uzvisinu do ruševina napuštenog naselja od blata, koje je isto tako stradalo od kiše prije osam godina. Nakon napornog uspona nagrađeni smo pogledom na oazu i na nepregledna prostranstva Sahare. Prema jugu je samo pijesak, ništa drugo nego pijesak. Spustivši se natrag do motora, srećemo tri Talijana na Dominatorima. Do sada smo od bikerica sreli još samo jednog Francuza na BMW-u.

Nastavljamo kroz pijesak asfaltnom cestom koja je još uvijek vrlo dobra. Prema našim kartama prelazimo preko isušenog slanog jezera, ali mi vidimo samo pijesak, od jezera niti traga. Prolazimo velikom oazom Tozeur, a današnji cilj je oaza Nefta. To je oaza na rubu velikog poluisušenog slanog jezera Chot-el-Jerid. Šećemo gradom uz kojeg Georga i mene vežu lijepe uspomene. Tu smo u jednom hotelu noćili prije devet godina te se prijatelji sa starijim vlasnikom, gospodinom Mahmoudom. Našli smo hotel koji to više nije jer je Mahmoud u međuvremenu umro. Subota je, gradom se kreće bučna povorka, to je vjenčanje, žene se Berberi. Uz Arape u sjevernoj Sahari živi još ovaj narod koji je poznat po nomadstvu. Djevojke su obučene u šarene nošnje i nisu prekrivene preko glave kao Arapkinje. Svira glasna muzika uz jaki ritam bubnjeva, a u sredini dva muškarca plešu držeći u rukama velike puške.

Carthage, nova džamija

Nenadano su puške opalile uz strahoviti prasak. Od straha sam skoro pao, srećom sam se držao za motor. Tako se povorka kretala gradom cijelu večer, a mi smo potražili restoran. Samo što smo sjeli na terasu, počela je pješčana oluja tako da smo se premjestili unutra. Naručili smo cuscus, arapski specijalitet koji se sastoji od kaše, dinstanog povrća i ovčjeg mesa. Prijalo nam je svima osim Martinu. Osoblje se pobrinulo i za pivo koje smo morali držati ispod stola. Kasnije smo izašli iz oaze i u pustinji kampirali. Radi jakog pustinjskog vjetra nije bilo jednostavno postaviti šatore.

Ujutro odlazimo još malo na zapad, pa s asfaltno ceste skrećemo u mekani pijesak kojim vozimo dvatri kilometra do Berbera i njihovih kamila. Dalje je motorima nemoguće voziti, pa ih ukopavamo u pijesak jer jedino tako mogu stajati. Dogovaramo cijenu jahanja, za jedan sat plaćamo 10 dinara po osobi. Vode nas do najljepših dina ovog dijela Sahare. Za nama trče berberska djeca i uporno nam pokušavaju prodati lutke koje su izradila od vune. Nešto smo morali i kupiti i to po dinar komad. Na povratku s jahanja naručujemo čaj u kaficu napravljenom od bambusove trske. Čaj su nam pripremili vani, na vatri. Dvadeset kilometara dalje i nalazimo se u Hazoua-i, na graničnoj rampi prema Alžiru. Tik do granice ručamo pečene piliće u restoranu Du Palmes. Promatramo granicu, tako bismo rado preko, a ne možemo...

Tozeur je jedna od najpoznatijih i najvećih oaza u tuniskoj Sahari. Vozimo nekoliko kilometara kroz šumu palmi do "Rajskog vrta" tj. botaničkog i zoološkog vrta biljaka i životinja Sahare. Mogu se vidjeti razne vrste palmi, ali i ostalog voća. Plodove je,

naravno, zabranjeno brati. Kod životinja je još zanimljivije, jer nam vodič pokazuje nekoliko vrsta zmija, guštera i škorpiona. Sve on to donosi u rukama i plaši njima francuske turiste. Žene panično vrište, a on umire od smijeha. Na kraju u kaficu pijemo "specijalitet kuće", koktel pripremljen od voća iz vrta u crveno-plavo-žutoj boji. Cesta nas dalje vodi kroz veliko poluisušeno slano jezero Chot-el-Jerid. Sedamdeset kilometara oko nas ništa osim soli i u daljini pijeska. Ponegdje je ostalo malo vode koja je smeđe-crvene boje. Oko nje se kristaliziraju veliki komadi soli. Pored nekoliko provizornih kafica uz cestu napravljene su razne figure od soli. Prije grada Kebili krajolik se mijenja, te vozimo pored pješčanih dina ukrašenih palmama. Skrećemo još prema jugu, duboko u pustinju. Cilj nam je bio oaza El Faouar, ali se uspostavilo da prema tamo vodi pješčani pustinjski put. Pošto je vrijeme bilo suho, to za mene ne bi bio problem, jer smo takav način vožnje trenirali danima prošle godine u Kazakstanu, ali smo bili vezani terminom za brod, tako da smo od toga odustali, te nastavili asfaltnom cestom prema oazi Douz. Cesta je do pola prekrivena pijeskom kojeg je nanio vjeter i vodila je kroz manja naselja do kojih civilizacija još nije stigla. U Douzu je drugačije, to je oaza koju rado posjećuju turisti, pa je tu i veliko "parkiralište" za kamile koje možete unajmiti. Pošto smo već prije obavili jahanje na "pustinjskim lađama", radije smo otišli na pivo koje se i ovdje može dobiti. Do Matmate je odavde točno stotinu kilometara, a ravna cesta vodi nas usporedno s gorjem Jebel Tebaga. Nikakvog naselja nema sve do poznatog berberskog sela Tamezret, petnaest kilometara do Matmate, a cesta se iz pusti-

Sidi Bou Said, umjetničko mjesto**Carthage**

Bulla Regia**Tajerouine, u
Tunisu benzina
ima dovoljno****Kampiranje u
pustinji kod
Gafse****Oaza Tamerza****Tamerza,
konačno
tuširanje****Oaza Midas**

nje diže u brda, pa vozimo serpentinama. Pojavljuju se i prvi stanovi ukopani u mekane stijene, po kojima je ovaj kraj poznat. Zaustavljamo se kraj jednog takvog stana, a vlasnik nam ponosno pokazuje svoje dvorište kružnog oblika ukopano u tlo iz kojeg se ulazi u ostale prostorije. Soba mu je nalik na one iz naših krajeva, s televizorom, tepihom i namještajem kao da ga je kupio kod nas! A sve je to pod zemljom, osim dvorišta. U Matmatu smo stigli navečer te našli restoran. Za predjelo smo dobili brik, tuniski specijalitet. To je jelo nalik našim palačinkama, ispunjeno sirom ili mesom, jede se s puno limunovog soka. Tu je i crveni, jako pikantni namaz, kojeg također gotovo svugdje dobivamo, ali nisam zapamtio kako se zove. Glavno jelo je ovčarina. Kasnije kampiramo na jednoj uzvisini izvan grada. Ujutro nam se pruža pogled na planine i u daljini na pustinju. Krećemo u razgledavanje grada. Nalazimo mnogo stanova ukopanih u tlo, a jedan je pretvoren u hotel, to je baš onaj u kojem je snimljen poznati film "Ratovi zvijezda". Prozori i vrata još su u stilu filma, tj. kulise su ostale.

Cesta nas dalje vodi kroz brdovite predjele i nekoliko sela od blata, a u dolinu se spuštamo kod grada Medenine. Prema Foam Tatouinu nas jedini put u Tunisu zaustavlja policija. Policajac mrmlja nešto nerazgovijetno na arapskom i francuskom i ništa ga ne razumijemo. Pokazujemo vozačke, ali traži još nešto. Vadimo prometne, ali to nije to. Gubi živce i maše nam neka nastavimo. Iz Foam Tatouina skrećemo u berberski napušteni grad Chennini, visoko na stijeni. U funkciji je još samo džamija i prodavaonica suvenira. Daljnjih nekoliko desetaka kilometara vozimo, doduše, po asfaltu, ali je posut finim šl-

junkom, pa moramo voziti izuzetno oprezno. Kraljlik podsjeća na onaj iz filmova o Divljem zapadu. Tako dolazimo u isto tako davno napušteni grad Ksar Ouled Debbab kojeg niti turisti ne posjećuju. Jedini smo posjetitelji, a osim nas tu je i jedan jedini radnik koji je počeo obnavljati ruševan grad. Sam samcat! Trebati će mu nekoliko života da to učini. Simbol grada je orao razapetih, krila koji je jedini od svega u dobrom stanju. To je i najjužnija točka našeg puta po Tunisu. Dvije stotine kilometara sjeveroistočno i nalazimo se u Ben Gardanu, dvadeset kilometara do libijske granice. U restoranu jedemo odlične špagete s piletinom, te nastavljamo prema granici. Htjeli smo na samoj granici napraviti fotku i vratiti se, međutim pet kilometara prije je kontrolna točka i nitko bez libijske vize ne može dalje. U Ben Gardanu, kao i prije i poslije grada, uz cestu su bezbrojni prodavači benzina. Tu su cijele gomile kanistara švercanog benzina iz Libije, koji je tamo ekstremno jeftin. Tako i mi punimo naše rezervoare jeftinijim benzinom, a motori idu isto tako dobro kao i s tuniskim.

Vozimo uz obalu prema Zarzisu, te dolazimo na sedam kilometara dugi nasip koji su izgradili još Rimljani, a nasip spaja kopno i otok Jerbu. Otok je tvornica turizma, kilometre i kilometre vozimo pored superluksuznih hotela. Sva sreća da od prije znamo za kamp koji je u sklopu hotelskog kompleksa Sidi Slim, jer bismo ga inače teško našli. Ostajemo dvije noći te uživamo u plaži i u hotelskom bazenu okruženom palmama. Naravno da smo obišli cijeli otok uzduž i poprijeko. Glavni grad otoka je Houmt Souk sa velikom utvrdom na obali, te zanimljivom ribarskom lukom. Obilazimo i tržnicu, gdje zastajemo u velikoj ribarnici. Tu je mnoštvo ljudi koji nešto uzvikuju. Ribe se ovdje prodaju na aukciji, tko da više! Odlazimo u kupovinu suvenira, a za to u Tunisu treba vremena. Prodavač kaže svoju cijenu, a ako bi mu to netko odmah platio, on bi se uvrijedio. Tako nam je i objasnio, cjenkanje je ovdje poseban ritual. Cijene spuštamo čak za tri ili četiri puta, a simpatičan trgovac kaže da smo bili jedni od najtežih kupaca. Ipak, na kraju je tražio da mu ostavimo još bar za piće, jer na nama, kako je kazao, ništa nije zaradio. Odlazimo na rt Bj Jlijif gdje se ribari spremaju u ribolov. Viču nam da dodemo do broda, treba im pomoć. I tako smo pomogli tuniskim ribarima utovariti mreže na brod! U unutrašnjosti otoka smješten je gradić Guellala, poznat po lončarstvu. Po cijelom gradiću izloženi su predmeti od gline.

Trajektom iz Ajima napuštamo Jerbu. Vozeći uz obalu promatramo velike kolonije flaminga kako u

**Oaza
Midas**

PRAZNA STRANICA

Oaza Chebika

Slano jezero Chot-el-Jerid

Kroz Saharu

Oaza Chebika

Noćenje kod Nefte

plitkom moru love ribu. Pored Gabesa i Sfaxa vozimo do El Jema, do velikog amfiteatra iz rimskog doba. Amfiteatar je odlično očuvan i vrijedan posjeta. Nedaleko je i luka Mahdia smještena na rtu Afrique, s velikom tvrđavom na obali. Što smo bliže Monastiru, gužva kroz obalne gradiće sve je veća. Kod Soussa počinje autocesta, jedina u Tunisu, sve do glavnog grada. Skrećemo s autoceste u luku Rados, te uz obalu dolazimo u La Goulette, odakle je i počeo naš put po Tunisu. U luci pokušavam kupiti karte za sutrašnji brod za Siciliju, međutim linija je otkazana. Odlazimo u restoran u kojem smo bili i prvu noć kada smo stigli, te naručujemo sve kao i onda: od predjela do dagnji i škampa. Šatore postavljamo u Sidi Bou Saidu. Ujutro pokušavam kupiti kartu za brod za Maltu, a Martin, Georg i Renata žele sutradan za Genovu. Karti mi ne žele prodati, jer pretpostavljaju da Hrvati trebaju vizu. Ja ih uvjeravam da sam provjerio i da ne trebam vizu, ali kažu da vizu trebaju Japanci, pa zašto ne bi trebali i Hrvati. Dogovaramo da dođem popodne, a oni će provjeriti. Želimo iskoristiti dan, pa krećemo prema poluotoku Cap Bon na sjeveroistoku Tunisa. Na jugu poluotoka nalazi se Nabeul sa svojim prelijepim plažama. Uz isto tako lijepe plaže vozimo pored Korbe i Manzel Temime do Kelibie, gdje na uzvisini iznad grada posjećujemo tvrđavu iz koje puca pogled na grad, more i brdoviti poluotok sa šumama i vinogradima. Poluotok Bon Tunežani nazivaju zelenim vrtom Tunisa radi nasada voća i povrća, te vinograda. Poznato je vino iz ovih krajeva, ali ono se u Tunisu, osim u hotelima za strance, ne može kupiti. Tu su i ruševine feničkog grada Kerkouane, a uskoro stižemo i na rt Cap Bon. Kroz unutrašnjost poluotoka vraćamo se u luku La Goulette, po moju kartu za Maltu. Provjerili nisu ništa, dalje se natež-

em sa njima, te moram dolaziti svakih sat vremena. Na kraju brod odlazi bez mene, a za sve su krivi Japanci, jer je nemoguće da mi ne trebam vizu za Maltu, kada je oni trebaju. Bijesan odlazim do našeg restorana gdje me čekaju Austrijanci, te treći puta naručujemo riblju gozbu, osoblje već sve zna. Otkrivaju nam i da lokal do njih (legalno) drži pivo, pa se nakon večere jednostavno selimo preko ograde. Po treći puta odlazimo na spavanje na plažu u Sidi Bou Saidu. Samo što smo složili šatore, do nas dolazi automobil iz kojeg izlaze tri snažna mladića. Na odličnom njemačkom kažu nam da su oni iz policije, ali problema nema. Ionako je kampiranje dozvoljeno bilo gdje. Valjda smo bili sumnjivi jer već treći puta u tjedan dana kampiramo samo kilometar-dva do predsjedničke palače. Ujutro kupujemo karte za brod za Genovu. Pošto brod kreće tek popodne, odlazimo u obližnje kupališno mjesto La Marsa i prije podne koristimo za kupanje na ne baš čistoj plaži.

2800 kilometara tuniskih cesta je iza nas. Izaći iz Tunisa isto je tako jednostavno kao i ući. Ukrucavamo se na superluksuzni tuniski trajekt "Carthage" izgrađen prije nekoliko godina. Nagrađen je od nje-

mačkog ADAC-a kao najsigurniji brod u Sredozemlju, a gradili su ga Švedani. Trebala su nam 22 sata da stignemo u Genovu. Tu se opraštam s Martinom, Georgom i Renatom i krećem na drugi dio svog godišnjeg odmora. Pošto je Malta otpala, novi cilj su Pirineji, gorje između Francuske i Španjolske. Vozim obalom Ligurskog mora, i to obalnom cestom, a ne autostradom. Prolazim kroz Savonu, Albengu, Imperiu i San Remo. Ceste su zagušene prometom, pa za 250 kilometara do francuske granice trebam cijelo popodne. Iza Ventimiglie ulazim u Francusku te prolazim kroz Menton. Već se osjeća sjaj i raskoš Azurne obale. Spuštam se prema državici Monaco i glavnom gradu Monte Carlu. Stigao sam navečer, a pred najpoznatijim kasinom na svijetu, pokraj kojeg u svibnju jure bolidi formule 1, upravo se održava susret najboljih automobila na svijetu, kako je pisalo na svakom automobilu. Bili su tu zaista najbolji (i najskuplji): Ferrari, Lamborghini, Porsche Carrera GT, Rollsovi, čak i Maybach i Aston Martin, te Bugatti. Za neke firme nikada nisam niti čuo. Očaran tom raskoš, odlučio sam potražiti mjesto za spavanje. Sigurno ne u Monte Carlu, zato prelazim opet u Francusku, u obližnju Nicu. Kasno u noći pronalazim kamp. Na recepciji nije bilo nikoga, nije nikoga bilo niti ujutro, pa nisam imao niti kome platiti. Prolazim kroz Antibes, pa kroz mondeni Cannes, poznat po filmskim festivalima. Grad je pun palmi i raskošnih zgrada, a i po automobilima se vidi bogatstvo ovog kraja. Nakon Cannesa u obalu vodi zavojita cesta bez prometa, uvijek s pogledom na slikovita mjesta uz more, koja su obično smještena na malenim poluotocima. Srećem nekoliko grupa domaćih bikera na novim supersportskim motociklima. Očito im je cesta dobro poznata, jer zavoje prolaze kao da su na pisti. Ulazim u St. Rap-

Oaza Douz

Matmata, ovdje je snimljen "Rat zvijezda"

Berbersko selo Chennini

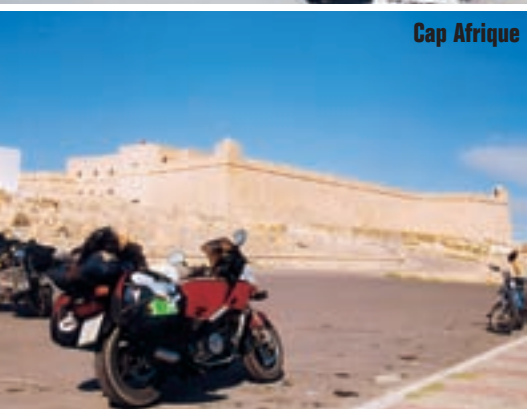
Napušteni grad
Ksar Oulet Debhab

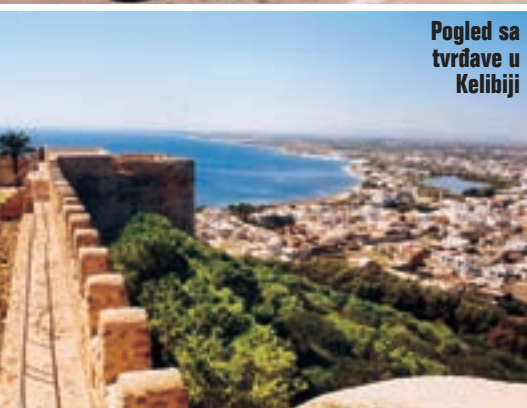
Rt Bj Jlijif, otok
Jerba - ribarima smo
pomogli utovariti
mreže na brod

El Jem, rimski amfiteatar

Cap Afrique

Pogled sa
tvrđave u
Kelibiji

hael, još jedno od poznatih ljetovališta Azurne obale. Manje me oduševio od, recimo, Cannesa i Nice, ali utoliko je ljepši cijeli zaljev St. Tropez, počevši sa Ste-Maxime-sur-Mer i njegovom marinom sa najskupljim jahtama. Gotovo svako ljetovalište na Azurnoj obali ima svoju marinu i tu se može svašta vidjeti. Isto kao i kod automobila, uz obalu su usidreni najskupocjeniji primjerci. Što se tiče motocikala, ima ih mnogo, a još više skutera, pogotovo u velikim gradovima. Poznato je da je Francuska jedno od najvećih tržišta motocikala. A zastupljene su sve klase, od choppera do sportskih motocikala, i to od starijih modela do, naravno, najnovijih. Na dnu zaljeva nalazi se mjesto Port-Grimaud. Zanimljivo je da nikada do sada za njega nisam čuo, a vrlo je nalik Veneciji, samo što po njemu plove najskupocjenije jahte. Naravno da je mjesto dosta manje od Venecije, a kako je to predgrađe St. Tropeza, tu je i okupljalište svjetskog jet-seta. Motor sam ostavio na parking, te prošetao po kanalima preko mnogobrojnih mostića.

Nekoliko kilometara dalje je St. Tropez, najmonđenije mjesto na Azurnoj obali. Razlikuje se od ostalih po tome što je sačuvalo svoj karakteristični izgled, tj. nema modernih hotela unutar samoga grada. Nedjelja je, pa je i šetača mnogo. Yamahu sam parkirao uz rivu, te sam krenuo u obilazak. St. Tropez nam je svima poznat iz komedija sa Lui de Funnesom u glavnoj ulozi, npr. "Žandar iz St. Tropeza", a mjesto izgleda baš onako kako mi je ostalo u sjećanju iz filmova. Prošetao sam lukobranom sve do velikog svjetionika, promatrajući najskupocjenije jahte usidrene u luci. Tu su i profesionalne momčadi koje pripremaju svoje ogromne jedrilice za neku od svjetskih regata. S lukobrana puca pogled na cijeli zaljev i na mjesta Port Grimaud i Ste-Maxime-sur-Mer. Južno od St. Tropeza protežu se duge pješčane plaže uz koje me put dalje vodio. Tu su još mjesta Cavalaire-sur-Mer i Le Lavandou, a onda se na kratko opraštam od Azurne obale. Na kratko, jer ću se za nekoliko dana vratiti. Prije Toulona ulazim na autocestu, pa jurim po lijepom vremenu pored Marseillesa prema pokrajini Provence. Prolazim pored Aix-en-Provence, Arlesa, Nimesa i Montpelliera. Kod Perpignana silazim s autoputa na obalu. Tu je ona posebno lijepa. Vozim visoko iznad mora, po najzapadnijim obroncima Pirineja, pored tvrđave na uzvisini, te se spuštam u Collioure, gradić s moćnom utvrdom na rivi. Luka gradića Port Vendres podsjeća me na one iz Skandinavije, iako tamo nikada nisam bio. Nakon još jednog slikovitog obalnog mjesta, Banyuls-sur-Mer, cesta se nakratko odvaja od mora, a ljubitelji sportske vožnje došli bi na

svoje - zavoji su prekrasni, a asfalt savršen. Uz to gotovo i nema prometa. To su planine Alberes, odnosno njihov najistočniji dio tik do mora. Posljednje mjesto na francuskoj rivijeri je Cerbere. U njega sam se spustio, da bi me potom cesta ponovo odvela visoko, visoko. I baš tu su ostaci nekadašnjeg francusko-španjolskog graničnog prijelaza. Nisu ga uklonili valjda zato da podsjećaju na vremena kada Europa nije bila tako slobodna kao danas. Stotinu metara dalje zaustavljam se kod ploče "Costa Brava" (Divlja obala), s pogledom na prvo mjesto na španjolskoj obali, Portbou. Divlja obala opravdava svoje ime jer se cesta, nakon što sam se spustio u Portbou, ponovo strmo diže bezbrojnim zavojima visoko u planine, da bi se opet naglo spustila u Coleru. Poznati mi kamp u kojem sam noćio prije osam godina zatvoren je, pa odlazim u obližnju Lllancu. Nakon razgledavanja grada pronalazim restoran na obali mora, te naručujem večeru. Zanimljivo je da je jelo u Španjolskoj skupo, dok je piće relativno jeftino. Razmišljajući kamo ću na spavanje, trgne me povik: gdje si Varaždinac? Tu sam!, odgovaram, a tko ste Vi? Čovjek je Slovenac i sam putuje autom prema Gibraltaru. Popili smo zajedno piće, pa sam ostao spavati u kampu pored restorana.

Kao i dosada, digao sam se prije izlaska sunca, te po magli napuštam Costa Bravu i vozim prema Figuerasu, rodnom gradu Salvadora Dalia. Bilo je prebrzo da posjetim muzej, pa u gradu tankam (benzin je jeftiniji nego kod nas), te krećem prema Pirinejima. Iza grada Olota cesta se počinje dizati u Pirineje. Magla je nestala, pa je bio prekrasan dan, idealan za vožnju po planinama. Prošao sam kroz nekoliko tunela i mjesto Sant Joan de les Abadesses, te stigao u Ripoll gdje me oduševila katedrala i utvrda do nje. Dolinom rijeke Rio Ter stigao sam u Ribes de Freses, a onda se preko tisuća zavoja uspinjem na prijevaj La Collada de Toses. Usput prolazim pored sela građenih u pirinejskom stilu. Zaustavljam se i divim se planinama i mnogobrojnim engleskim oldtimerima iz tridesetih godina koji mi dolaze u susret. Svi su kabrioleti i britanskih su tablica, u toku je nekakav rally. Vrh prijevoja je na visini od točno 1.800 metara. Kod Puigcerde je granica s Francuskom, ali ja skrećem lijevo, još dublje u španjolske Pirineje. Na visoravni sam od oko 1.200 metara nadmorske visine. Kroz Ger i Martinet stigao sam u najveći grad Istočnih Pirineja, La Seu d'Urgell, a nekoliko kilometara dalje je granica prema Andorri. Granica je prava, jer Andorra nije u Evropskoj uniji. Automobile kontroliraju, a ja prolazim - kao što bikeri prolaze skoro svugdje - bez vadenja putovnice. Prvo mjesto u državici je St. Julia de Loria i iz njega skre-

Noćenje kod Matmate

Španjolska, prijevoj u Pirinejima

Španjolska, Aos de Civis u Pirinejima

Ulaz u Andorru

Francuska, prijevoj u Pirinejima

Casino u Monte Carlo

Španjolska, Costa Brava

ćem uz dolinu neke rječice koja se penje visoko u planine, pa sam uskoro opet u Španjolskoj, u mjestu Aós de Civís na visini od 1.650 metara. Do ovdje se može stići jedino preko Andorre! Kao i prije, u pokrajini Katalonija sam. Na ulazu u mjesto stoji ploča koja vas obavještava što sve možete ovdje raditi: jahati, voziti mountain-bike, unajmiti terensko vozilo ili jednostavno planinariti. Ipak je najljepše voziti motor, pa sam kroz stada krava uskom cestom krenuo još nekoliko stotina metara nadmorske visine više, odakle se pruža pogled na Aós de Civís i okolne planinske vrhove. Tu je i suvenir-shop gdje se mogu kupiti tipični katalonski predmeti izrađeni od gline, te vina i sirevi iz ovih krajeva. Istom cestom, jer druge nema, vraćam se u Andorru. Uskoro sam u glavnom gradu Andorra la Vella, te parkiram na glavnom trgu. Andorra je poznata kao država za shopping, jer slovi kao bescarinska zona. I zaista, grad je prepun trgovina sa svim i svačim, a primijetio sam posebno mnogo moto-shopova. Ali nekakvu posebnu jeftinoću nisam zapazio. Jedan trgovac, vidjevši da sam motorom, pokušao me odvući u svoj moto-shop. Jedva sam ga uspio uvjeriti da nisam zainteresiran za kupovinu, jer u Hrvatskoj imam svoj shop. Ima i vrlo mnogo banaka. Vjerojatno Andorci od toga dobro žive, jer su sve trgovine zjapile prazne. Ne znam za koga su te sve trgovine otvorene. Pokušao sam kupiti naljepnicu za motor, ali u gradu nisam uspio, našao sam je tek kasnije na jednoj ben-

zinskoj. A benzin je doista jeftin. Začudo, jeftin je bio i ručak u centru glavnog grada. Obilnu porciju po sistemu švedskog stola, od juhe do deserta s dva pića platio sam 11,50 eura što je zaista malo obzirom da je standard u Andorri jedan od najviših u Europi. Primjerice, u Rimu sam dva decilitra piva platio pet eura. Vrijedno za pogledati je i crkva iza koje se strmo dižu planine. Napuštam glavni grad koji me je prilično zainteresirao, pa sam se zadržao dulje nego sam mislio. Cesta me vodi kroz Les Escaldes i Soldeu na prijevoju Port d'Envalira visok 2.408 metara, što je i najviša točka mogeg puta po Pirinejima. Sa druge strane u dolini nalazi se istoimeno mjesto, koje je, isto kao i glavni grad, prepuno trgovina. Tu je i granica s Francuskom. Ponovo prelazim bez vađenja dokumenata, te sam uskoro na prijevoju Col de Puymorens visokom 1.915 metara. Prolazim kroz Ur uz španjolsku granicu, te sam nedugo zatim u gradu-utvrđi Bourg-Madame. S Pirineja se spuštam prema Perpignanu te obalnom cestom vozim do Narbonne. Tu ulazim na autocestu sve do luke Sete, gdje pokušavam naći kamp. Nalazim ga u Frontignanu, turističkom mjestu na plaži. Mjesto djeluje mrtvo, otvoren je tek jedan kafić. Sustradom autocestom odlazim natrag prema Azurnoj obali, te još jednom prolazim kroz Cannes i Nicu te stižem u Monte Carlo, ovaj put po danu. Pola sata tražim mjesto gdje mogu parkirati svoju Yamahu, tolika je gužva u gradu. Pruža mi se pogled na rezidenciju monegaškog kneza, tj. na Monaco, koji je na litici iznad Monte Carla. Sećem raskošno uređenim parkom ispred kasina, ukrašenim vodoskocima i raznim skulpturama. U kasino me ne puste. Na rivi je u toku snimanje nekog filma, pa se skupilo dosta ljudi. Uzimam motor, prolazim kroz poznati tunel gdje jure Schumacher & co, te pokušavam naći trasu formule jedan.

Opet sam u Francuskoj, vraćam na rt Cap Martin, prolazim kroz Menton i ulazim u Italiju. U Ventimigliji se zaustavljam u kafiću na obali na piću, pa na autostradu. Vrijeme je da se vratim kući. Pored Genove, Piacenze, Verone i Padove ulazim u Veneciju. Za kamp traže 25 eura, toliko im ne želim dati. Odlazim po magli do Lido de Jesola, gdje ima bezbroj kampova, ali svi su zatvoreni. Skoro je ponoć, magla je sve jača, ali ja ne gubim nadu. I zaista, jedan je otvoren, a na ulazu nikoga. Današnjih 1.120 kilometara od Frontignana je i najduža dnevna etapa putovanja.

Kroz Trst, Ljubljanu i Ptuj stižem kući nakon 18 dana i 8.831 prijedjenih kilometara. Mnogi su me pitali zašto putujem samo u "čudne" zemlje. Evo, sada sam malo opisao i putovanje po Europi, koju sam (osim Skandinavije) i onako skoro cijelu već prije proputovao. A za sljedeću godinu već je napravljen plan s Austrijancima: posjetit ćemo barem tri "čudne" zemlje! ■

Port Grimaud, Azurna obala

St-Tropez

